

DISSERTATIO ACADEMICA,
QUÆ AB AESCHYLO ACCESSERUNT MOMENTA
TRAGOEDIÆ GRÆCÆ SECUNDUM ARI-
STOTELEM IN LIBRO POËTICES,
C. IV, EXAMINANS,

QUAM,
CONSENT. AMPLISS. FACULT. PHILOS. ABOËNSI,
PUBLICÆ MODESTE SUBJICIUNT CENSURÆ

ALEXANDER BLOMQVIST,
Philosophiæ Magister,

&

GUSTAVUS ADOLPHUS UHLENIUS,
Stipendiarius publicus,
Nylandi.

In Auditorio Philos. die III Maji MDCCCXXIII.
horis ante meridiem confectis,

A BOË, typis *Frœnkellianis.*

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.

Tragœdiæ patrem jam veteres pronuntiarunt AESCHYLUM 1), quo quidem titulo ipsi perfectioris tragœdiæ tribuerunt originem. Prima enim illius origo tam alte repetenda est 2), ut sperandum non sit, omnes, quas pasla est mutationes, omnesque, per quos sensim ad summam pervenit perfectionem,

A

gra-

---

1) PHILOSTR., *vita Apollonii*, L. VI. Ἀθηναῖοι πατέρα μὲν τῆς τραγωδίας αὐτὸν (sc. Aeschylum) ἡγούντο, cfr. QUINTIL. *Inst. Orat.* X. I.

2) PLATO, *de Rep.* X. p. 284, 290 & 307 ed. Bipont., Homerum appellat τῶν τραγικῶν πρῶτον διδασκαλὸν τε καὶ ἡγέμονα, τῆς τραγωδίας ἡγέμονα & πρῶτον τῶν τραγωδιῶν ποιῶν, quemadmodum & ARISTOTELES, *Poët.* c. IV. tragœdiam æque ac Comœdiam ab Homero originem ducere contendit. His tamen effatis nihil aliud forsitan voluerunt, nisi epicam poësin, ut antiquissimam, poëseos dramaticæ matrem haberi debere. ARISTOTELES scilicet ibid. §. 12. dicit Homerum secisse μιμησεὶς δραματικές, quæ quidem verba, ut opinamur, nemo per *dramata* vel *fabulas* explicaverit. Paullo enim post ipse apertius suam declarat sententiam, dicendo, *Iliadem* & *Odysseam* ἀναλογὸν τι εἶχεν (affinitatem vel relationem quandam habere) πρὸς τὰς τραγωδίας, perinde ac ejusdem *Margitem* πρὸς τὰς κωμῶδας; atque C. V. II. hæc habet verba: αὐτὴ μὲν γὰρ ἐποποιία εἶχε, ὑπάρχει τῇ τραγωδίᾳ αὐτὴ δὲ αὐτῇ, οὐ πάντα ἐν τῇ ἐποποιίᾳ.

gradus umquam, nisi conjecturando, posse definiri. Pro certo tamen statuere possumus, tragœdiam e Choris dithyrambicis, Bacchum ejusque historiam celebrantibus, natales suos ducere 3), quippe quod Chori, qui inde prodierunt Satyrici, carminibus vel fabulis ex tempore factis 4) de hirco certantes inter se, anslam sine dubio dedere non solum ipsius nominis *Tragœdiæ* (a *τραγος*, hircus 5), verum etiam, quia fictas gerebant imitabanturque personas, *Tragœdiæ dramaticæ*, cujus certe inventor THESPIs ob histrionem inventum habendus 6). Quemadmodum enim omnis ante THESPIDEM tragœdia fuit lyrica, cantatione & saltatione constans, ita & veteres, a BOECKHIO 7) exscriptæ atque recensitæ, inscriptiones tragœdiam THESPIDE antiquiorem a recentiori in eo potissimum, quod illa quidem histrionibus careret, differre, aperte satis produnt atque innuunt. Harum scilicet inscriptionum vetustissima Tragœdi solummodo mentionem facit, quum in duabus reliquis non tantum Tragœdi sine histrionibus, verum etiam Poëtæ tragœdiarum & histriones tragœdiarum junctim nominentur, & quidem eo ordine, ut bene constet, & tragœdiam

3) ARISTOT. L. c. IV. 14.

4) *αὐτοσχέδιαστικὴν τραγωδίαν* initio fuisse docet ARIST. ib.

5) Cfr. THIERSCH, *Pindarus Werke*. Einleitung, p. 158. GUIL. SCHNEIDER, *de originibus tragoediæ*, p. 31. ubi testimonia veterum scriptorum pro hac nominis etymologia afferuntur. — Hircum vero choro satyrico victori, boves & tripodes choro dithyrambico, præmii loco datos fuisse docent Schol. ad PIND. *Olymp.* XIII. 25, p. 306. sq. ed. Beckii, & Schol. PLATONIS a THIERSCHIO p. 158 excitatus.

6) Ad hæc & sequentia conferendus est THIERSCH, L. c. p. 150 — 164.

7) *Staatshaushaltung der Athener*, 2. Band, p. 357 — 366.

diam actoribus carentem, & tragœdiam cum actoribus (i. e. & lyricam & dramaticam tragœdiam) eadem occasione editas fuisse, quem morem adhuc postquam Græcia in Romanorum venerat potestatem valuisse docet recentissima inscriptio, quippe quæ expressis verbis distinguat inter tragœdiam veterem & novam, atque huic quoque poetam & histrionem, illi vero tragœdum modo tribuat.

Incredibile vero nequaquam est, tragœdiam hanc antiquam sive lyricam, quam sibi vindicarunt Dorienſes 8), ab EPIGENE Sicyonio, a quo SUIDAS THESPIDEM sextum decimum facit tragicum 9), inventam esse, quum ARION, jam tempore PERIANDRI, dithyrambum Corinthi docuerat 10), atque EPIGENES, teste SUIDA 11), carmina Chori a Baccho ejusque historia averterat ad alias res, acclamante ei eam ob causam populo: *οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον*. Quamvis etenim a PLUTARCHO 12) affirmetur, PHRYNICHUM AESCHYLUMque huic occasionem dedisse proverbio, tanto tamen minus cum BENTLEIO aliisque dubitare sustinemus, an EPIGENES umquam vixerit, cum præeunte THIERSCHIO statuere conveniat, PHRYNICHUM fuisse primum inter tragicos Atticos, qui Doricis utens exemplis

A 2

8) ARISTOT. L. c. III. 5.

9) Ex aliorum sententia, *secundum*, SUIDAS in voc. *Θεσπιδίς*.

10) HERODOT. I. 23.

11) Sub *οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον*, ubi sole clarius patet, ex THIERSCHII conjectura L. c. p. 151, legendum esse: *Ἐπιγενούς τοῦ Σικωνίου οὐ τραγωδῶν εἰς τὸν Διόνυσον &c.*

12) *Sympos.* I. I. Opp. T. VIII. p. 428. ed. Reisk. cfr. SCHWAB. L. c. p. 49, qui evincere studet, hoc proverbium ad Thespidem ejusque novam inventionem referri debere.

emplis ad alias fabulas se convertisset, Bacchi relinquens historiam. Quod si autem, quod minime credimus, demonstrari posset, EPIGENEM hunc numquam exstitisse, negari tamen non poterit, exstitisse Doricam aliquam tragœdiam, & quidem ante THESPIDIS ætatem; testatur enim HERODOTUS, Sicyonios tragicis choris celebrasse τα παλαιά Adraſti 13), cui sententiæ & ARISTOTELES 14), & THEMISTIUS 15) videntur accedere, innuente idem dialecto Dorica in lyricis tragœdiarum partibus sæpissime obveniente.

THESPIs igitur adhibito histrione tragœdiam invenit dramaticam. Absit tamen, ut quid de ipsius tragœdiis temere statuamus, quum sententiæ de illo ita discrepent, ut quoque dubitetur, & jure quidem, sintne revera ipsius, quæ vulgo ei tribuuntur, quarumque adhuc exstant fragmenta, tragœdiæ 16). Ipsa interea rei natura suadere videtur, antiquam hanc Atticam tragœdiam ludicri vel saltem mixti fuisse argumenti 17), cum primus fuerit PHRYNICHUS, qui lugubrem intulit tragœdiam,

---

13) L. V. 67. — Multo autem ante Thespidem id factum esse ostendit contextus.

14) L. c. III. 5.

15) Orat. XXVII. p. 337. ed. Harduin. ap. THIERSCH. p. 151. τραγωδίας μὲν εὐρεται Σικυωνιοι, τελεσιουργοι δὲ Ἀττικοι ποιηται.

16) Vides FABRIC. Bibl. Gr. T. I. p. 163. ed. Harles; SCHNEID. l. c. p. 50, sqq., itemque JACOBS in Nachtr. zu Sulzers Theorie 2 Bd. p. 398.

17) JACOBS l. c. p. 396, BENTLEIUS ap. SCHNEID. l. c. p. 47. coll. p. 5. Atque loquitur quoque, ut notis quidem videtur, in tragœdiæ mixti argumenti antiquitatem, qui postea plerumque, usque ad Sophoclis ætatem, obtinuit mos, quo trilogiam tragicam lugubris argumenti comitabatur drama satyricum,

diam, vel τα παθη heroum tragœdiis suis celebrare incepit 18). Si enim vel quibusdam eorum, qui præter PHRYNICHUM memorantur tragici poëtæ Attici, PRATINAS, CARCINUS, CHOE-
RILUS, THESPIDE posteriores, AESCHYLO priores, immutationes
quasdam magis minusve felices debeat tragica ars, cave tamen
certi quid de iis statuas, cum ex iis, quæ adhuc exstant, frag-
mentiis brevibus & paucis, ne quidem, quale fuerit ingenium
eorum dramaticum qualisque œconomia conijcere datur. Qua-
liacumque vero fuerint deperdita eorum opera, pro certo ta-
men habemus, ea non nisi tragicæ artis rudimenta fuisse,
quia, uno tantum histrione in scenam prodeunte, nullus fere
actioni, quæ tamen præcipuam constituit dramatis partem, lo-
cus fuit 19). Vere igitur dicit QUINTILIANUS: 20) *tragœdias
primum in lucem Aeschylus protulit*. Quamvis enim ante ejus
ætatem non defuere, qui tragœdiis conscribendis dedere ope-
ram, tanta tamen tragicæ arti attulit incrementa, ut merito
veræ perfectiorisque tragœdiæ auctor & pater possit appellari.

Quæ vero ab AESCHYLO accesferunt tragœdiæ Græcæ,
paucis enumerat ARISTOTELES in libro Poëtices, Cap. IV. §. 16.
Sed huic loco explicando, quamvis multi interpretes operam
dederint intentam, tantum tamen abest ut ad liquidum rem
perduxerint, ut potius in diversissimas abierint sententias,
sensumque eidem haud raro subjecerint tam acuto Philosopho,
tamque diligente scriptore indignissimum. Quæ cum ita sint,
quunque Philosophi verba non tantis nostro iudicio oblita
sint

18) PLUTARCH l. c. — Aeschylus hoc tribuere videtur JACOBS. l. c.
p. 402.

19) Qu' était-ce que des drames où il n'y avait qu'un personnage ?
jure quærit LA HARPE. *Cours de litt. C. V. f. 2*,

20) *Inst. or. X. 1*,

sint difficultatibus, quantas in iisdem offendere sibi visi sunt commentatores; operæ pretium duximus, speciminis Academici loco, eadem accuratius examinare, prolatisque & percenſitis aliorum, quæ potissimum speciem quandam præ se ferunt, explicationibus, nostram de hoc loco qualemcumque sententiam doctiorum benigno permittere iudicio; excusationem de cetero sperantes, & imbecillarum virium, &, qua heic laboramus, subsidiorum penuriæ.

Merita AESCHYLI circa tragœdiam ARISTOTELES, libro lo-
coque jam laudato, hisce breviter exponit: και το τε των
υποκριτων πληθος εξ ενος εις δυο πρωτος Αισχυλος ηγαγε, και
τα του χορου ηλαττωσε, και τον λογον πρωταγωνιστην παρεσκευασε,
quæ sic latine reddit GODOFR. HERMANNUS: "Ac numerum hi-
strionum ab uno ad duos primus Aeschylus adduxit, & Chori
carmina minuit, & primarum partium actorem instituit." Tria
igitur declarat ARISTOTELES ab AESCHYLO accessisse tragœdiæ,
quorum quidem duo priora, sc. quod το των υποκριτων πληθος
εξ ενος εις δυο πρωτος ηγαγε, & τα του χορου ηλαττωσε, pla-
niora videntur, quam ut dubitationem movere possint. Re-
centissimæ tamen, quæ nobis innotuerunt, GENELLII 21) &
SCHNEIDERI 22) interpretationes, ejusmodi sunt, ut pauca ad
easdem vel ulterius explicandas vel refutandas afferre e re
nostra ducamus. Quod vero tertio loco de AESCHYLO affir-
mat ARISTOTELES: και τον λογον πρωταγωνιστην παρεσκευασε,
quo magis celebratum est acutissimorum doctissimorumque cri-
ticorum

---

21) In libro: *Das Theater zu Athen, hinsichtlich auf Architektur, Scenerie und Darstellungskunst überhaupt.* Berlin u. Lpz. 1818.

22) L. c. de *Originibus tragœdiæ.* Vratislavia, 1817.

ticorum eidem impensa opera, tanto majori quoque cura nobis tractandum, ne quid, vel incuria, vel de industria, quod ad rem faciat quodque præsto sit videamur neglexisse.

THESPIDIS tragœdias ab uno actore actas fuisse, æque notum est, ac omnium ore tritum, secundi actoris in scenam introductionem, ARISTOTELIS auctoritate, deberi AESCHYLO. Aliter vero censet GENELLI, cujus hæc verba: "Es sieht mit der Angabe, erst Aeschylos habe zwei Interlocutoren eingeführt, und dann Sophocles den dritten, höchst verdächtig aus. In den Stücken des ersten finden sich häufig nicht nur mehr als zwei Theilnehmer am Gespräche, sondern auch der Chor mischt sich noch in dasselbe, wo er dann in der Sprache der Bühne der vierte Interlocutor hieß: daß also jene Aussage höchstens dahin zu deuten wäre, daß etwa erst Aeschylos es anständiger gefunden, nie mehr als zwei Personen zu gleicher Zeit sich unterreden zu lassen" 23). Verum quidem est, in *Choëphoris* & *Eumenidibus* tres simul in scena obvenire actores inter se colloquium instituentes; quod tamen non ita ab AESCHYLO ipso, sed ab EUPHORIONE & BIONE filiis ipsius, quibus, post mortem patris, mandatum fuerit illius exhibere fabulas, constitutum fuisse, tertiumque adeo interlocutorem mutationi ab iis factæ deberi, suspicatur NASTIUS 24). Non tamen videmus, quo jure tale quid conicere potuerit. E QUINTILIANO saltem, qui de AESCHYLO hæc habet: "Sublimis & gravis & grandiloquus sæpe usque ad vitium; sed rudis in plerisque & incompositus, propter quod correctas ejus fabulas in certamen deferre posterioribus poëtis Athenienses permiscere," &c. 25) id colligere non licet; nihil namque aliud dicit,

23) l. c. p. 17.

24) cfr. FABR. *Bibl. Gr.* T. II. p. 166. ed. Harles,

25) *Inst. or.* X, I.

dicat, quam *μεγαλοφωνίαν* 26) illam AESCHYLO objectam, posteriorum poetarum cura correctam fuisse, non vero aliquid de œconomia dramatis vel numero personarum mutatum fuisse. Neque SUIDAS, qui EUPHORIONIS, AESCHYLI filii, mentionem facit, quidquam pro hac sententia profert; dicit enim solummodo, EUPHORIONEM, patris nondum ante editis tragœdiis, quater vicisse, & ipsum quoque tragœdias scripsisse. Aptiorem itaque rei præbet solutionem BARTHELEMY 27), qui contendit AESCHYLUM hoc fecisse ad exemplum SOPHOCLES. Constat scilicet, *Orestiam* quoque trilogiam LXXX demum Olympiade editam fuisse, SOPHOCLEM vero jam anno secundo Olympiadis LXXVII AESCHYLUM vicisse 28).

Quod si vero tertium actorem, ubicumque eum in AESCHYLI tragœdiis invenerimus, aliorum mutatione insertum esse vel ad aliorum exemplum adhibitum, statuere minus conveniat, nihil tamen impedit, quominus AESCHYLUS secundum actorem in scenam primus introducere potuerit. Facillimus enim fuit ipsi ad tertium actorem addendum transitus, cum primum invexisset alterum. Neque omnino si exceperis *Perjas*, & forsan *Supplices* 29), in quinque reliquis tragœdiis non

26) Vides. FABR. *Bibl. Gr.* T. II, p. 168.

27) *Voy. d. j. Anacharsis*, c. 69, Vie d'Eschyle.

28) CASAUBONUS *de poetis Satyr.* p. 130. sq. MEURSIUS *de Tragœd. Aesch.* in Tom. X. *Antiquit. Gr.* CRONOVII; FABR. *Bibl. Gr.* T. II, p. 175, sqq. p. 194 Erratum vero manifestum est, p. 175, ubi trilogia *Orestia* Olymp. LXX, anno 2. edita dicitur, quod quidem optime patet e pag. 165, ubi hæc habes: "Primum tragœdia vicit (sc. Aeschylus) — Archonte Philocrate Olymp. LXXIII, an. 3."

29) Ad hanc tragœdiam quod attinet, quid in hac parte scrupulum moveat, paulo infra afferemus.

non poteris plures duobus actoribus agnoscere. Sic, in prima *Promethei vincti* scena, Κρατος & Ἡφαιστος colloquium intituentes sine dubio diverſi fuerunt actores ab illo, qui poſt eorum diſceſſum Promethei perſonam ſuſtinens monologiam habuit. Pariter quoque in *Septem adv. Thebas*, & quidem ſcena penultima, ubi ad Antigonen Iſmenenque ſermocinantes accedit præco, tribus item opus erat actoribus; quod idem valet de *Agamemnonis* ſcena X, ubi ſimul adſunt in ſcena Agamemnon, Clytæmneſtra & Caſandra. Idem fere ſuſpicari licet de *Supplicibus*. Vix enim expulſo a Rege præcone Aegyptiadum, adeſt Danaus; unde tanto majori jure auguramur, haud eundem actorem potuiſſe Danaum præconemque repræſentare, quod vix tam ſubito totum habitum mutare potuiſſet, veteresque, ut bene notum eſt, cultus ſervandi erant ſtudioſiſſimi. Accedit alia ratio, quæ quaſi cogebat ad tertium actorem adhibendum. Ubi enim plures perſonæ a duobus tantum actoribus agendæ erant, facillime accidere potuit, ut una eademque perſona, in eadem tragœdia, a diverſis ſuſtineretur hiſtrionibus, ad quod vero incommodum evitandum nulla promptior ſemet offerre potuit via, quam introductio tertii actoris. Neque omnino eſt ut quisquam obijciat, veteres tragicos de induſtria dramata ſua ita conſtituiſſe, ut nulla exiſtare poſſet perturbatio; duxiſſet enim eos hoc ſtudio recta via ad tertium actorem inveniendum. Præterea, ne ſimplicitas quidem antiquæ tragœdiæ ſufficit ad noſtram ſententiam infringendam; facillime enim, in tragœdia ejusdem ſimplicitatis & cum totidem perſonis atque Aechylea *Supplices*, talis perſonarum irrepere potuiſſet perturbatio.

Ex allatis ergo prodire putamus, neque adeſſe rationem, cur non interpretanda ſint verba ARISTOTELIS, quo vulgo accipiuntur ſenſu, ſc. AESCHYLUM fuiſſe primum, qui duos adhibuerit hiſtriones, neque tamen eadem ita eſſe adſtringenda,

B

quem-

quemadmodum SCHNEIDERUS alique, qui nullibi in illius tragœdiis tertium agnoscunt actorem, velle videntur, cujusque rei gravissimum excitant testem ipsum ARISTOTELEM, paullo post de SOPHOCLE prædicantem, ab illo factam esse tertii actoris institutionem. Hoc vero effatum, quamvis totam rem nostram videatur infringere, aliam tamen, nobis faventem, non respuit interpretationem. Agit nempe Philosophus de tragœdia qualis esset in scena præcipue, non vero de apparatus extra scenam; quare etiam hoc loco non de numero histrionum, quos tragicus quisque poëta paratos habebat ad tragœdiam edendam, loquitur, sed de numero actorum, qui in scenam prodirent ibique agerent loquerenturque 30). Saltem in quavis Sophoclearum tragœdiarum videmus, non tantum tres simul actores prodire, sed etiam colloquium mutuum instituere, quum e contrario apud AESCHYLUM, quamvis plures duobus prodeant, non nisi duo loquantur, tertius vero semper, dum hi adsunt, sileat. De *Choëphoris* tamen & *Eumenidibus* hoc non valere jam antea observavimus, ut & causam illius rei, nobis saltem probabilem, attulimus.

Indicavit igitur, ut nobis quidem persuasum habemus, ARISTOTELES verbis citatis, AESCHYLUM fuisse primum, qui duos simul actores in scena loqui fecerat, quum antea forsitan jam duo prodierint, alter vero horum silentium semper servaverit 31). Quod, quamvis, si ex nostris moribus rem judica-

---

30) Vix alio respectu merebatur histrio nomen ὑποκριτου, saltem ex etymologia EUSTATHII, qui ad II. H. 407. docet, Homerum non novisse formam ἀποκρίνασθαι, verum illius loco usum fuisse τῷ ὑποκρίνασθαι. Addit: Φασὶ δὲ καὶ τὸν παρὰ τοῖς δραματικοῖς ὑποκριτὴν οὕτω λεγέσθαι, διὰ τὸ πρὸς τὸν χορὸν ἀποκρίνασθαι.

31) Sic KANNEGIESSER, *alte komische Bühne in Athen*, p. 91. Die Zwey Personen, welche Phrynichus einführte, von denen jedoch nur eine sprach,

dicamus, valde absonum sit, minus tamen mirum videbitur, si consideraverimus, apud Græcos, quemadmodum apud reliquas nationes, omnes immutationes, ut consuetudini contrarias, tardius progressas fuisse, auctoresque tragicos præterea non solum quod ad præmium, verum etiam quod ad ipsam fabularum repræsentationem pependisse a religione, populo ejusque ducibus 32).

Patet vero & hinc quam inconsiderate GENELLI 33) dicat, AESCHYLUM fuisse primum, qui duceret idoneum, ut duo tantum simul loquerentur, quasi jam antea solitum fuisset, ut plures simul verba facerent; hoc enim pacto, tertii actoris intro-

B 2

tro-

machten den Uebergang zu dem eigentlichen Dialog des Aeschylus. Neque huic rei contrarium continet, quod de Aeschylō profert PHILOSTR., l. c. καὶ τὰς τῶν ὑποκριτῶν ἀντιλήξεις εὐρε. — Hinc quoque aliquid forsan lucis petendum in diluenda reprehensione Aeschylō facta ob introductionem personarum, per multas scenas mutarum, e quibus nominantur Achilles post mortem amici, & Niobe post liberorum cædem (ARISTOPHAN. Ran. 942. ibique Schol., Vita Aeschyli, p. I. ed. Victorii). Tertiam scilicet uterque forsan referebat personam, cui non conveniebat ex theoria illius temporis in scena loqui, cujus rei Scholiastes vel immemor, vel ignarus, Aeschylō vitio vertit, quod revera vitium non erat. Aliam, neque eam spernendam, attulit BARTHELEMY (l. c.) hujus rei rationem: S'il avait mis des larmes dans leurs yeux, & des plaintes dans leurs bouches, aurait-il produit un aussi terrible effet, que par ce voile, ce silence et cet abandon à la douleur?

- 32) Lubet hic afferre verba P. KANNEGIESSERI, l. c. Man ersäunt über die Behutsamkeit, mit der die Dichter, streng an das gottesdienstliche Herkommen gebunden, leise, kaum merkliche Veränderungen vornehmen, in einer Sache, in der uns ein Sprung nicht gewagt, sondern natürlich und unbedeutend erscheint,

- 33) L. c. p. 17.

troductione, quam SOPHOCLEI tribuit ARISTOTELES, non ad melius quiddam processisset ars, sed regresfa esfet ad abufum priflinum.

Minor vero eft interpretum difcrepantia in altero merito, quod, qua tragœdiæ mutationem ab AESCHYLO factam, his verbis expreflit ARISTOTELES: *καὶ τὰ τοῦ χοροῦ ἡλαττώσῃ*. Conveniunt enim plerique cum HERMANNO ita interpretante: chori carmina minuit. Obfervavit vero SCHNEIDERUS 34), latiori fenfu hæc verba accipi debere, fc. AESCHYLO, & negotium chori, quod in cantatione & faltunge confiftebat, & numerum minuisse. Neque omnino, ex ipsis verbis talem fenfum elici pofse, negamus: verum dubitamus utique, an ARISTOTELES id de AESCHYLO prædicare voluerit. Notiffimum enim eft, chorum Eumenidum e quinquaginta perfonis conftitutum, fpectatoribus tantum inieciffe terrorem tantumque damni attuliffe, ut magistratus Athenienfium necesse habuerint vetare, ne poftea amplius quindecim hominibus conftaret chorus 35). Quod, fi, ut videtur, verum eft, patet omnino, imminutionem Chori AESCHYLO quodammodo tribui pofse, quippe quod ejusmodi legis ferendæ præbuit occasionem, vix autem in commodis, quæ ab ipfo accellerint tragœdiæ, habendam efse, quod tamen & contextus & ipfa verba innuunt ARISTOTELEM intellexiffe. Neque veri eft fimile, ARISTOTELEM potuiffe talem chori diminutionem tragœdiæ emolumentis adnumerare. Quid enim refert naturam interiorem tragœdiæ,

---

34) L. c. p. 98.

35) POLLUX, *Onomaf.* IV. 15. *Vita Aefchyli* l. c. — Addubitat tamen GENELLI, l. c. p. 137, an chorus tragicus unquam confliterit 50 hominibus, quia ifte numerus æqualiter trifariam dividi nequit. Pro neceffitate vero ejusmodi tripartitionis nullum affert veterum testimonium. cfr. TRIERSCH, l. c. p. 106.

diæ, utrum chorus quinquaginta an quindecim hominibus constet, quia semper pro una persona habebatur, semperque omnes unum idemque agebant, quotquot essent? 36) Potuerunt nihilominus partes chori ejusdem esse ambitus, & quod ad cantum & quod ad saltationem. Verum diminutio ipsorum carminum, & quoque saltationis, commodum necessario attulit maximum. Hac enim re factum est, ut animus a canticis ac saltationibus traheretur versus id, quod caput erat rei, sc. poësin & actionem scenicorum, i. e. ipsam fabulam 37).

Aggredimur jam verba, quibus tertium tragœdiæ emolumentum, ab AESCHYLO profectum, exhibetur: *και τον λογον πρωταγωνιστην παρεσκευασε*, in quibus vero explicandis mirum quantum inter se disident interpretes. Fuerunt namque, qui his verbis indicatum vellent, ab AESCHYLO prologos institutos fuisse, inter quos MADIUM nominavit SCHNEIDERUS 38), CURTIUM & BATTEUSIUM, HARLES 39), qui & ipse vertendo: "orationem primarum partium, i. e. prologi ipsius ad aperiendam rem, instituit", eandem amplexus est sententiam. Hunc vero sensum haud facile, ut nobis quidem videtur, eruet quisquam, si tritissimam prologi notionem retinere voluerit. Atque vel primus adspectus AESCHYLI tragœdiarum eos ab hac inter.

36) ARISTOT. *de Poët.* XVIII. 21. — A. W. v. SCHLEGEL, *Vorl. üb. dram. Kunst u. Litt.* I. Bd. p. 139. sq. (Ed. Upl.), coll. ELÜMNER *über die Idee des Schicksals in den Tragödieen des Aischylos.* p. 99.

37) Aptè ad hunc locum LA HARPE, l. c. ch. 5. On sait que les chœurs étaient chez les Grecs des morceaux de Poësie lyrique, souvent fort beaux, qui tenaient à leur système dramatique, mais qui ne servaient de rien à l'action, quelquefois même la gênaient.

38) l. c. p. 101.

39) in edit. *Poët. Aristot.* p. 37.

interpretatione detinere debuisset, quia in nulla earum videmus prologos, quales in unaquaque fere habet EURIPIDES; & ne ejusmodi quidem prologi vestigium ad rem aperiendam invenies nisi in sæpius memoratis *Perfis* & *Supplicibus*, in quibus quoque ita rem tractavit Poëta, ut frigidum, uniforme & prosaicum fere dicendi genus, in prologis Euripidis ubique ad tædium usque obveniens 40), omnino effugeret; quare neque est quod credas Philosophum tale quid indicare voluisse. Et quamvis non satis clare distinxerit HARLES, quales prologos h. l. intelligat, conjicimus tamen ex paraphrastica capitis XII. versione cum hoc nostro loco collata, eum eodem, quo ARISTOTELES ipse, c. XII. §. 4, sensu voc. *Prologos* sumsisse, sc. ut sit μέρος όλων τραγωδίας το προ χορου παρεοδου, cujusque generis prologi in omnibus AESCHYLI tragædiis, exceptis *Supplicibus* & *Perfis* inveniuntur 41). Philosophum vero heic tales in animo habuisse prologos, quamquam e verbis λογον πρωταγωνιστην sensum tali interpretationi faventem extorquere forsitan possis, haud facile evinces, præsertim quum e THEMISTIO 42), ut videtur, colligere liceat, ARISTOTELEM 43) tribuisse THESPIDI ejusmodi prologi inventionem.

Ad

---

40) cfr. A. W. v. SCHLEGEL, l. c. I. Bd. p. 187 sq.

41) Quæ vero fuerit MADI, CURTII & BATTEUSII sententia tanto minus accurate definire valemus, quod eorum huc facientia opera, frustra heic quaesita, consulere nobis haud licuit.

42) Orat. XXVI. p. 316. . . . ου προσεχαμεν Αριστοτελει, οτι το μεν πρωτον ο χορος εισιων ηδεν εις τους Θεους. Θεσπιδς δε προλογον τε και ρησιν εξευρεν.

43) Forsan in illis majoribus libris, quos de Poëtica conscripsisse ARISTOTELEM comperimus.

Ad HERMANNI 44) deinde, jam supra allatam, versionem examinandam nosmet conferimus. Putat vero hic, verbis ARISTOTELIS intelligi actorem primarum partium, sive primarium actorem scenicum, qui & prodibit sensus, si *λογον πρωταγωνιστην* pro *λογον πρωταγωνιστου* positum accipimus 45), ut sit idem, quod Svetice dicimus: *förste actörens roll*. Quod si tamen hunc primarum partium actorem ita definiamus, ut sit is, qui difficillimam seu gravissimam personam (*svåraste, viktigaste rollen*) sustineat, vel, quod eodem redit, ut sit *πρωταγωνιστης* ille histrio, qui primus est in sua arte, adeoque ad difficiliores personas sustinendas aptissimus, absurdi quid aperte statuisset Philosophus, AESCHYLÏ eam esse inventionem vel ab eo præparatam narrans 46). Si vero, quod forsan voluit HERMANNUS, primariam personam in tragœdia, i. e. heroëm quem vocant dramatis, his verbis denotarit, tunc quoque, vel nihil dixisse, vel tragœdias AESCHYLÏ minus diligenter inspexisse censendus fuerit. Simulac enim plures adsunt personæ, partes eorum necessario aut æqualiter, i. e. ita, ut omnes personæ ejusdem sint momenti ad nodum fabulæ-solvendum, aut inæqualiter distributæ sunt. Si æqualiter, nulla adest primaria persona, si inæqualiter, adest omnino. Verum hæc inæqualitas personarum, jam in tragœdiis Aeschylo prioribus, unico actore editis, si modo easdem plurium personarum fabulis constituisse urgeas, existere & potuit & debuit. Ipsa enim rei natura statuere nos cogit, in tragœdiis, quæ viri vel femi-

44) Cum HERMANNO faciunt EICHSTÆDT, &c. a SCHNEIDERO, l. c. p. 101. citati.

45) Exempla similis loquendi formæ, vides, MATTHIÆ, *Gr. Gr.* §. 433. Ann. 4. & §. 309. p. 428.

46) Ad hæc & seqq. cfr. GRÆFENH. in comment. ad ARIST. *Poët.* p. 52, sq.

feminæ cujusdam illustris nomine insignitæ erant, quales memorantur ACTÆON, ALCESTIS PHRYNICH, cet. hunc virum vel hanc feminam primarias sustinuisse partes. Si vero, ut nobis quidem verisimillimum videtur, cujusque rei infra indicabimus rationes, tragœdiæ istæ antiquiores fabellis tantum, nullo inter se vinculo connexis, constabant, neque, ex altera parte, mirum est, si nulla in iisdem primaria persona exstitit, neque adeo, ex altera parte, probabile hocce ARISTOTELIS loco innui primariam talem personam, quæ secundi demum actoris introductione locum habere potuit, & tamen ne in omnibus quidem adhuc supersitibus AESCHYLI tragœdiis obvenit, nisi, in *Supplicibus* & *Eumenidibus*, ubi ita distributæ sunt partes, ut pro certo statuere non possis, quænam jure appellanda sit primaria persona, choro primas partes tribuere volueris. Quod si autem HERMANNUS actorem, qui ita primas tragœdiæ teneret partes, ut fabulam inciperet antequam chorus orchestram intraverat, spectaverit (quem & sensum verba ejus admittere posse videntur), eodem redit hæc interpretatio, quo HARLESH supra a nobis recensita sententia, cui ergo ulterius non immorabimur.

Venimus denique ad explicationem summa arte excogitam SCHNEIDERI, qui quidem ad rem illustrandam hæc fere affert 47). Omnis actio constat ex duabus partibus, quarum altera est agens, altera ea, quæ aliquid patitur. Jam si actio hominibus repræsentari debet, duæ requiruntur personæ, quarum altera ab altera patitur aliquid, eaque hæc patiens in tragœdia sustinet *λογον πρωταγωνιστην*. Omnes autem personæ, pergit, quæ sub eadem sunt conditione, qua premitur primaria illa persona, pertinent ad *λογον πρωταγωνιστην*, quum contra illæ, quæ ab altera parte stant, ad *λογον δευτεραγωνιστην* refe-

referendæ sunt. Studet denique exemplis evincere, etiam in tragædiis, uno tantum actore, si modo plures agebat personas, exhibitis, talem *λογον πρωταγωνιστην* locum habere potuisse, quamvis nulla existeret tragædia hoc modo conscripta; atque ubi duo actores simul duas gerebant personas eundem deliderari posse, cujus rei exemplum AESCHYLII *Perfas* proferit, ubi pars altera eaque patiens sc. Persæ obvenit, altera vero pars agens sc. Græci deest 48). Ad hæc vero omnia quærere liceat, unde talem explicationem sumserit, vel qua ratione ex ARISTOTELIS verbis ejusmodi sensum hauserit? Nulla enim interpretationis suæ argumenta affert; neque ARISTOTELES, quantum nos quidem novimus, uspiam *του λογου δευτεραγωνιστου* mentionem facit. Præterea, si inventio hæc, ut certe voluit ARISTOTELES, præcipuum quid est, ubi nam existit *λογος πρωταγωνιστης* in SOPHOCLES *Oedipo tyranno*, quem tamen ARISTOTELI perquam probatum novimus? 49) Adest nempe hic altera pars, patiens sc., Oedipus & Jocasta, altera vero pars, agens, delideratur. Quod enim mali iis accidit, patiuntur a fato vel a semetipsis. In *Septem adv. Thebas* vero nullus adesfet *πρωταγωνιστης*, nisi illius partes choro tribuas. Ex hac item ipsa theoria, in *Choëphoris* AESCHYLII, *Electra* SOPHOCLES & EURIPIDIS, Clytæmnestra & Aegisthus, *πρωταγωνισται* essent, quod tamen ineptissimum videtur. Quinam vero in *Hecuba*, *Phoenissis*, *Medea*, *Hippolyto*, *Herc. furiente*, cet. EURIPIDIS pertinent ad *λογον πρωταγωνιστην*? patiuntur.

C

48) GRÆFENHAN, l. c. videtur non recte perspexisse SCHNEIDERI sententiam de AESCHYLII *Perfis*, dicit enim eum contendere, "in hac tragædia adesfe *λογον δευτεραγωνιστην*, non etiam *λογον πρωταγωνιστην*," quod tamen apud SCHNEIDERUM frustra quæsieris.

49) Vides, Poët. XI. 5, XIV. 2, XVI. 11, & plura loca ubi ex hac tragædia exempla sua petit.

tiuntur enim harum omnium tragœdiarum personæ mutuis vel alternis afflictionibus, neque una alterave pars actionis κατ' ἐξοχην patiens vocari potest. Si, e recentioribus, SHAKESPEARIi solummodo tragœdiam *Macbeth* respexerimus, Regemque Duncan & Banquo, quia morte a Macbeth afficiuntur, ad λογὸν πρωταγωνιστὴν retulerimus, quorsum ipse Macbeth, qui paullo post, hostibus pœnas ab eo exposcentibus, succumbit, referendus?

Quum ergo ne SCHNEIDERI quidem interpretatione melius quam Hermanniana consultum sit genuino verborum Philosophi sensui, omnisque præterea, nostra ex sententia, illorum inde videtur ortus error, quod πρωταγωνιστὴν habuerunt pro epitheto vocabuli λογὸν, atque per appositionem ut dicunt explicatum voluerunt, prohibentibus quamvis id, ut recte monet GRÆFENHANUS 50), & articulo & ipso verborum ordine, quia alias legendum esset, aut: τὸν πρωταγωνιστὴν λογὸν aut: λογὸν πρωταγωνιστὴν, omisso articulo, nulli dubitamus, quin unice rectum sit, πρωταγωνιστὴν prædicati loco positum statuere, ita ut dicat ARISTOTELES: τὸν λογὸν AESCHYLUS reddidit πρωταγωνιστὴν, i. e. τῷ λογῷ tribuit primas partes. Verum & hoc pacto duplicem hujus loci, pro duplici, quam heic obtinere posse putamus, vocis λογὸν vi, prodire existimamus (præter HARLESII supra memoratam) interpretationem, quam ergo utramque, rationibus, quibus quæque semet commendat, munitam in medium proferemus, & quænam nobis optima videtur indicabimus.

Altera harum explicationum hæc fere est: *Aeschylus tribuit orationi, sive simplici dictioni primas partes* 51). Opponere.

50) l. c. p. 53.

51) Haud multum dissentiunt TWINING & BUHLE, vertentes: *tribuit dialogo partes primas in dramate*. Vid. GRÆFENH. l. c. p. 53.

neretur hoc modo ὁ λόγος chori carminibus, significaretque formam orationis simplicis, vel metra sine cantu recitanda 52), quibus potiore in suis tragœdiis locum dedit Aeschylus, Jambici scilicet versus, quorum in tragœdia frequentiore usum ipsi deberi inter plurimos convenit, fere ubique apud eum exsuperant numerum ceterorum 53), hisque potissimum convenit ut designentur vocabulo λόγος; dicit enim Aristoteles paulo post 54): λέξεως γενομένης αὐτῇ ἡ φύσις τοῦ οἰκείου μέτρου εὖρε, μαλίστα γὰρ λεκτικὸν τῶν μέτρων τὸ iambeion ἐστὶ σημεῖον δὲ τούτου. πλεῖστα γὰρ iambeia λεγόμενα ἐν τῇ διαλεκτῇ τῇ πρὸς ἀλλήλους, quod idem repetit duobus aliis locis 55). Multo autem verisimilior evadet hæc interpretatio, si meminerimus, ne omnes quidem reliquos versus, præter jambicos, cantatos fuisse, sed partim ex argumento, partim ex dialecto, partim ex metro dignosci posse, quinam canendi essent, qui vero sine cantu recitandi 56). Quamvis etenim haudquaquam

C 2

igno-

52) Sic quoque *Problem.* XIX. 31. ARISTOTELES opponit τὰ μέλη τοῖς μέτροις.

53) In *Supplicibus* tamen minor est eorum numerus, quod mirum videri non potest, quia chorus πρωταγωνιστήν facit. De usu autem jamborum in tragœdia, Aeschyli opera frequentiori, vides, HERMANNUM in *Comment.* p. 109.

54) *Cap.* IV. 18.

55) *Rhetor.* II. 1. ἕτερα λόγου (prolæ orationis) καὶ ποιήσεως λέξις ἐστὶ - - - ἐκ γὰρ τῶν τετραμέτρων εἰς τὸ iambeion μετεβῆσαν (Tragici sc.) διὰ τὸ τῷ λόγῳ τούτῳ τῶν μέτρων ὁμοιοτάτων εἶναι τῶν ἀλλῶν; & ibidem c. 8. ὁ δὲ iambeios αὐτῇ ἐστὶν ἡ λέξις ἢ τῶν πολλῶν, διὸ μαλίστα πάντων τῶν μέτρων iambeia φθγγονται λεγόντες. cfr. *Poët.* XX. 19.

56) In hanc rem cfr. HERM. *Comment.* p. 132. 199.

ignoremus, existisse qui contenderent, tragœdias Græcorum totas quantas fuisse cantatas, versusque, quos supra indicavimus sine cantu recitados, eodem modo pronuntiatos fuisse, atque in dramatibus nostri temporis, *operæ* nomine notis, partes, quæ *recitativa* appellantur 57); scire tamen vellemus, quid recitativum proprie sit nisi cantus? Neque nobis persuadere possumus, omnes, ex. gr. jambicos trimetros, ut recitativa declamata fuisse, prohibente id sæpissime argumento; quid enim magis ridiculum, quam si longæ eademque frigida nuntiorum narrationes in Euripidis fabulis tali modo recitatae fuerint? 58) Multo magis hic modus recitandi convenit versibus illis anapæsticis, qui systematibus antistrophicis non comprehensi sunt, ideoque, ex HERMANNUS sententia, non cantabantur. Objici quidem potest, Homérica quoque carmina decantata fuisse, quod tamen HERMANNUS non sine exceptione admittit 59), neque umquam admitti potest. Meminisse præterea oportet, non omnia, quæ de Rhapsodis hoc respectu valeant, etiam de tragœdia valere, maximique momenti ad hanc rem disceptandam sine dubio esse ipsum ARISTOTELEM in loco

CO

---

57) Sic ex. gr. GENELLI, l. c. p. 105. hunc in modum dicitur: "Es ist ausser allem Zweifel, daß die attische Tragödie in der Aufführung durchaus gesungen und getanzt, wurde." Et rursus p. 132. "Der tragische Vortrag zerfällt in Dialog und in Gesang verschiedener Art. Der Dialog wurde doch nicht darum schlechthin gesprochen, sondern obwohl nicht förmlicher Gesang, blieb er doch durchweg melisch." — Cfr. RAMBACH, *Zus. zu Potter*, III. Bd. pag. 669.

58) Multum huc facit LUCIANUS *de saltatione*, l. 27, quippe qui auctori tragico vitio vertit, si *ἑαυτον ανακλων και κατακλων ενιοτε περιαιδει τα ιαμβεια*; unde quomodo HERMANNUS, l. c. p. 136. eruerit, quosdam trimetros jambicos cani solitos fuisse, miramur.

59) l. c. p. 141.

co supra allato, ubi jambicos versus, οἰκειον τῆς λεξέως μέτρον & καλίστα λεκτικούς appellat, adjicitque: πλεῖστα γὰρ ἰαμβεῖα λεγόμεν ἐν τῇ διαλεκτῇ τῇ πρὸς ἀλλήλους, & alio loco 60), ubi τῷ λόγῳ τοῦτο τῶν μέτρων ὁμοιωτάτων εἶναι dicit. Qua vero in re alia hæc similitudo constiterit, nili in modo recitandi? 61) Nihil fecius tamen est concedendum, declamationem metrici sermonis necessario ipsa sua natura evadere quodammodo melicam, multum tamen differre a cantu 62).

Quod si cui hæc interpretatio placuerit, tanto minus ad-
versabimur, quod ingenue fatendum est, eandem nobis quo-
que primo quam maxime arrisisse. Rem tamen accuratius
jam pensantes, non dubitamus, quin altera, quam GRÆFEN-
HANUS 63) quoque amplecti videtur, veri adhuc similior sit
horum verborum explicatio: *Fabulæ tribuit primas partes in
tragædia*. Aristoteles quidem plerumque vocabulo *μῦθος* ex-
primit, quod latine dicitur *fabula*; verum, præterquam quod
EUSTATHIUS 64) observet, distinctionem inter vocabula *μῦθος*
& *λόγος*

60) *Rhetor.* II. I. I.

61) Hæc tamen cave ita intelligas, quasi contenderemus, nullos ver-
sus jambicos cantatos fuisse; id enim factum esse docet PLUTAR-
CHUS (*de Musica*, p. 681. ed. Reiske, *ἐπὶ δὲ τῶν ἰαμβεῶν, τὰ
τὰ μὲν λεγέσθαι παρὰ τὴν κρούσιν, τὰ δ' ἀρδεσθαι, Ἀρχιλόχον
φασὶ καταδείξαι, ἐκ δ' οὕτω χρησασθαι τοὺς τραγικούς ποιητάς*),
accuratiusque explicat HERM. in *Comment.* p. 137. lqq.

62) In hanc rem cfr. ENGEL, *Ideen zu einer Mimik*, 2 Th. p. 97.

63) l. c. p. 53. Neque multum abhorret JACOBS in *Nachtr. zu Sul-
zers Theorie*, 2. Bd. p. 403. hunc nostrum locum ita explicans:
"Durch unsern Dichter kam die Handlung zu dem ihr gebührenden
Recht."

64) *Ad II. I.* p. 22.

& *λογος* posterioribus demum temporibus deberi, antiquissimique Græcorum historici, prout fabularum captatores, & *μυθογραφοι* & *λογογραφοι* appellati sint 65), ARISTOTELES ipse, cap. V. §. 6. 66), ubi de ortu progresluque comædiæ loquitur, *λογους* & *μυθους* pro synonymis habet. Sic quoque XXV. 2. *λογους* & *μυθευματα* ita jungit ut idem significare videantur. Neque XVII. 5, & 10. ulla aptior erit vocis *λογου* explicatio 67). Huic igitur loco eadem minime abjudicanda est significatio, quum præterea, ut mox videbimus, ipsa artis dramaticæ historia eandem comprobet.

In procæmio disertationis nostræ jam observavimus, chorum tragicum a Baccho ejusque factis celebrandis aliquando semet ad alias res convertisse, ideoque alias mythologicas vel historicas fabulas tractasse; verum quia a præsentibus tantum audiebantur, ut narratæ, non vero, actæ, videbantur, fabularum dramaticarum non merentur nomen; fabula enim dramatica sine actione cogitari nequit 68). Chororum vero non egisse fabulas inde patet, quod expressis verbis dicatur, non unum aliquem de choro, sed alium quendam histrionis partibus

---

65) cfr. CREUZER, *die historische Kunst der Griechen* p. 173. sqq.

66) h. l. pro HERMANNI *Λογους η μυθους* GRÆFENHAN aliam dedit lectionem: *λογους και μυθους*, quod eodem redit. Simili enim modo alibi quoque Philosophus jungit nomina ejusdem omnino significationis, e. gr. VI. 16. *μυθεν και συστασιν πρεσβυματων*.

67) HERMANNUS vertit: "argumenta dramatum ab historia accepta." l. c. p. 159. cfr. CREUZER, l. c. p. 177. ubi multifarias vocis *λογου* significationes recenset.

68) ARIST. *Poët.* VI. 14. *ανευ μεν πραξως ουκ αν γενοιτο τραγωδια* cfr. VI. 2, VII. 2. item A. W. v. Schlegel, l. c. p. 34.

bus funditurum processisse ad fabulam agendam 69). Quod tamen non ita accipiendum, quasi omnem abjudicaretur choro actionem; fuerit vero illa talis, qualem rhapsodorum (qui quoque nominantur των επων υποκριται 70) & oratorum actionem cogitamus, inter quam & actionem dramaticam maximam utique esse differentiam nemini non patet 71). De cetero ipsa fabulae expositio non erat summus chori scopus, sed eadem tantum utebatur ad herois laudes celebrandas, cujus causa festum erat institutum.

Neque THESPIDIS vel tragicorum hunc proxime sequentium tragœdiis, hoc respectu, multum tribuere possumus; eadem enim brevibus fabulis constituisse, jure ex hisce ARISTOTELIS

LIS

69) Θεσπιδς ένα υποκριτην εξευρε υπερ του διαναπαυσθαι τον χορον. DIOG. LAËRT. Vit. Plat. L. III. f. 56.

70) cfr. F. A. WOLF, *Prolegg. ad Homerum*, p. XCVI. Eodem quoque sensu LIBANIUS in *vita Demosthenis* elocutionem rhetoricam appellat υποκρισιν.

71) ENGEL, l. c. Th. II. p. 147. In der Erzählung tritt nur eine Person auf, die für den gegenwärtigen Augenblick Musse hat; die schon vor der Mittheilung ihre Ideen empfang, ausbildete, nährte; - - - im Drama erscheinen Personen, die sich in wirklicher gegenwärtiger Unruhe befinden; Personen, die ihre Gefühle selbst im Augenblicke des Entstehens mittheilen; - - - In der Erzählung hören wir einen Zeugen, der schon die Begebenheiten nach allen ihren Folgen übersieht - - - dieser darf, als Zeuge, der sich mehr der Sachen als der Worte erinnert, ihnen seine eigene Ausdrücke leihen, und ihrer Sprache nur den Ton der jedesmaligen Hauptempfindung geben. Im Drama hören wir die Personen selbst, für die nur die Gegenwart wirklich und die Zukunft noch Zukunft ist; cet. cfr. *ibid.*, p. 110.

LIS colligas verbis 72): *ετι δε το μεγαδος εκ μικρων μυθων και λεξεως γελοιας, δια το εκ σατυρικου μεταβαλειν, οψε απεσεμνωθη.* Atque jure quoque, qui harum tragœdiarum naturam optime perspexisse videtur RAMBACHIUS, monet 73): "Man bediente sich nicht mehr (de tempore Aeschyli & Sophoclis loquitur) der kleinen Stücke, die ehemals in Ansehung ihres Inhaltes niedrig, und in Ansehung ihrer Dauer sehr kurz waren, weil anfänglich, so oft der Chor stillschwieg, eine neue Fabel erzählt wurde."

His autem fabellis antiquis (*μικροῖς μυθοῖς*) ARISTOTELEM quoque adnumerasse tragœdias PHRYNICHII ex eo apparet, quod simul l. c. observet, metrum sero e tetrametro in jambicum esse mutatum, e SUIDA vero constat, tetrametros trochaicos a PHRYNICHIO inventos fuisse, quin & alio loco, PHRYNICHUM memorans, quærat: *δια τι οἱ περὶ Φρυνιχὸν μαλλὸν ἦσαν μελοποιοί*, respondeatque: *δια το πολλαπλασια εἶναι τότε τὰ μέλη τῶν μετρῶν ἐν ταῖς τραγωδίαις* 74). Plurima igitur pars tragœdiarum PHRYNICHII lyrica fuit, quemadmodum neque ipse alia quadam re inclutus, nisi saltationibus & canticis, quorum suavitas & gratia memorantur 75). Quamvis etenim
auctor

72) IV. 17. — Ingeniose quidem SCHNEIDERUS l. c. p. 56 sqq. e PLUTARCHI *Vita Solon.* 29 & 30, atque DIOG. LAËRT. I. 59, 60. conjicit, Thepidem, representando Ulyssem, meruisse reprehensionem Solonis; sed nulli dubitamus cum BENTLEIO & THIERSCHIO statuere "veri Thepidis fabulas satyricas omnes, i. e. iis res Bacchi comprehensas fuisse." Verba sunt BENTLEII, *Diss. Phalar.* p. 284.

73) *Zuf. zu Potter*, T. III. p. 664.

74) *Probl.* XIX. 31, quem quidem locum tali modo a BENTLEIO, *Diss. Phalar.* p. 145. emendatum excitavit HERMANNUS, l. c. p. 108.

75) Testimonia veterum pro hac re habes apud SCHNEID. l. c. p. 81. sqq. efr. HERM. l. c. p. 108, ubi verba ita audiunt: "In hujus

auctor sit PLUTARCHUS 76), PHRYNICHUM atque AESCHYLUM fuisse primos, qui heroum *μυθους και παθη* in consuetudinem scenæ introduxerint; valde tamen is erraret, qui crederet hoc de utroque pariter valere. Nam ex iis, quæ supra attulimus, clarissime patere speramus, fabulam in tragædiis PHRYNICHII minime primum occupasse locum; unde &, quia fabulæ dramaticæ primum atque præcipuum est, ut actionem repræsentet, PHRYNICHUS vero nondum adhibuerat secundum actorem, necesse est, ut dictum PLUTARCHII restringamus; quod & ulterius ex ipsa Philosophi nostri theoria elucet. Tragædiæ enim fabula, si bona erit, necessario implicata esse debet 77), quod vero fieri non potest, nisi obveniant *περιπετειαι* & *αυαγωγοις* 78), quarum illæ quidem rarissime, hæ numquam fere nisi duobus actoribus repræsentari possunt. Hinc mirum non videbitur, quod ARISTOTELES in hoc libro, neque THESPIDIS, neque ceterorum tragicorum, AESCHYLO priorum, mentionem faciat; putavit enim, veræ tragædiæ (cujus, ut ait 79), *αρχη και οιον ψυχη ο μυθος*, qui quidem *μυθος* ipsi est *συνθεσις* i. *συστασις των πραγματος* vel *πραξως μιμησις* 80) originem non nisi ab Aeschilo esse ducendam.

D

Ad

(Phrynichi) quidem tragædiis, chorum partes suas, easque præcipuas habuisse, dubitari non potest."

76) *Sympos.* I. 1.

77) *Poët.* XIII. 2.

78) *ib.* X. 5.

79) *ib.* VI. 20.

80) *ib.* VI. 8, VIII. 4.

Ad PRATINAM vero (a quo HERMANNUS statuit quintam tragoediae mutationem profectam) CHOERILUM & CARCINUM quod attinet, satis habemus, lectores ad eundem HERMANNUM & SCHNEIDERUM delegare, qui docent, PRATINAM invenisse fabulas satyricas, diversas scilicet ab iis primariis satyris, e quibus enata fuit tragoedia; intercedente praeterea sine dubio eadem ratione inter satyras PRATINAE atque eas, quae a tragicis posterioribus exhibebantur, ac inter tragoedias PHRYNICHII & Aeschyleas, Sophocleas, &c. Optime vero apparet, quales fuerint fabulae horum tragicorum, ex ATHENÆO, qui de iis haec habet 81): *Φασι δὲ καὶ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ποιῆται Θεσπιδί, Πρατίνῳ, Καρκίνῳ* (sic pro *Κρατίνῳ* emendavit BENTLEIUS) *Φρυγίχῳ ὀρχηστικῷ ἐκαλοῦντο διὰ τὰ δράματα αὐτῶν ἀναφέρειν εἰς ὀρχήσιν τοῦ χοροῦ.* Saltatoria igitur potissimum fuit haec tragoedia, utpote in qua primas necessario partes sustinuit chorus, cuius vero saltationes ceterumque negotium minuendo AESCHYLUS, ut supra observavimus, fabulae paravit locum,

His omnibus rationibus permoti, non dubitamus cum JACOBSIO 82) statuere, omnem tragoediam ante AESCHYLUM haud longe a narratione, chori canticis intermixta, atque gestibus mimicis sublevata, distitisse. Quamvis etenim & apud Aeschylum chori carmina potius constituent tragoediarum partem quod ad longitudinem, sunt tamen ita cum ipsa actione atque fabula

81) p. 22. ed. Casaub.

82) l. c. p. 416. Obgleich fast kein Griechisches Trauerspiel ist, in welchem nicht ein Theil der Handlung in Erzählung übergeht, so ist es doch in den Werken des Aeschylus ganz augenscheinlich, daß er zunächst auf die Zeiten gefolgt ist, in denen die ganze Tragödie nicht viel mehr als eine Erzählung, und wo der Zuschauer an diese Form vorzüglich gewöhnt war. cfr. ib. p. 395.

fabula connexa & conjuncta, ut, si a loco suo amota fuerint, ægre intelligantur 83), quod multo aliter se habuit in tragædiis recentiorum 84). Jure igitur de AESCHYLO ARISTOTELIS prædicare potuit, eum tribuisse fabulæ primas partes in tragædia; adhibitis enim duobus actoribus, eorumque mutua & cum choro instituta confabulatione, quæ in antiquiori tragædia nullum habuit locum 85), factum est, ut chorus extra præsens tempus rejectus referretur ad tempus, in quod actio fabulæ incidisse putabatur, mutareturque in socios vel ministros actorum, cum antea parum vel nihil commercii inter se habuissent 86).

Erit igitur hic sensus verborum ARISTOTELIS: *Aeschylus numerum histrionum ab uno ad duos primus adauxit* (sc. ita ut duo simul prodirent in scenam instituerentque colloquium), *& chori negotium minuit, & fabulam primariam reddidit partem tragoediæ.*

83) ib. p. 417, 420.

84) ARIST. *de Poët.* XVIII. 22.

85) cfr. JACOBS, l. c. p. 402, SCHNEID., l. c. p. 100. — Idem quoque innuere videtur nomen *επισκοδιον* ("res & persona ad cantum non pertinens" vertit HARLES l. c. p. 31), quo appellabatur histrio a THESPIDE inventus ejusque negotium,

86) E præcedentibus clarum, huc pertinere, quod ex occasione histrionis a THESPIDE introducti profert THIERSCH, l. c. p. 153. "Dadurch wurde auch der Chor, wenn er es noch nicht war, aus der Gegenwart entrückt und in Genossen oder Diener des Auftretenden verwandelt."

